

Lucjan Nowosielski
Waszyngtona 33 m. 286
04 030 – Warszawa

POCZTA NORWESKA NA SPITSBERGENIE

W końcu XIX wieku, w roku 1896 Kompania Parowcowa *Vesteraalens Dampskibsselskab* wybudowała na przylądku Adventpynten nad Adventfjorden (Vestspitsbergen) hotel turystyczny i podjęła organizację wycieczek turystycznych. W latach 1896 i 1897 turyści odbywali podróż na Spitsbergen parowcem „*Lofoten*” należącym do tej kompanii.

Z myślą o podróżujących i o filatelistach, kompania uruchomiła w swoim hotelu placówkę pocztową ze specjalnym stemplem, skąd turyści mogli wysłać listy z pieczęcią „*najpółnocniejszego urzędu pocztowego na Świecie*”. Kompania zamierzała również w tym samym celu wydrukować znaczki pocztowe, co wywołało polityczną reakcję i 1 czerwca 1897 Poczta Norweska uruchomiła w tymże hotelu pierwszy norweski urząd pocztowy na Spitsbergenie pod nazwą Advent Bay Spidsbergen, funkcjonujący do 1899. W 1911 wydany został specjalny znaczek pocztowy, używany do wewnętrznej korespondencji. Następnie placówka pocztowa z tego miejsca nazwanego później Hotellneset, z racji wybudowanego tu hotelu, została przeniesiona do pobliskiej osady górniczej Longyear City. W okresie od 30 czerwca 1906 do 1909 funkcjonowała agencja pocztowa Advent City w osiedlu górniczym o tej nazwie. W 1907, w okresie letnim uruchomiono pocztę Bell Sound w osiedlu nad fiordem Bellsund. 23 czerwca 1908 uruchomiona została portowa placówka pocztowa Green Harbour. W okresie 1917 – 1926 funkcjonowała poczta Advent Bay w górniczym osiedlu Hiorthamn. 20 lipca 1918 uruchomiono pocztę Østervåg w osiedlu górniczym na wyspie Bjørnøya. W okresie 1918 – 1925 działała poczta Kings Bay w górniczym osiedlu na brzegu fiordu Kings Bay, który po 1926 został nazwany Kongsfjorden.

Reaktywowane i uruchamiane po II Wojnie Światowej placówki pocztowe Svalbardu, od 1967 mają jednolity wzór pieczęci z nazwą i kodowym numerem poczty, szerokością geograficzną i zwierzęcym motywem.

W marcu 1958 po raz pierwszy w zimowym okresie, dotarły na Spitsbergen listy drogą lotniczą, dostarczone przez samolot typu „Catalina”.

14 czerwca 1990 Poczta Norweska wyemitowała znaczek o nominale 4 Nok przedstawiający budynek Urzędu Poczтового w Longyearbyen.

Do września 2002 funkcjonowały na obszarze Svalbardu nast. urzędy i agencje pocztowe: Longyearbyen, Ny-Ålesund, Sveagruva, Isfjord på Svalbard, Hopen, Bjørnøya, Hornsund, Barentsburg, Pyramiden. Z dniem 20 września 2002 większość tych placówek uległa likwidacji. Pozostały jedynie cztery: Longyearbyen, Barentsburg, Ny-Ålesund i Sveagruva.

Urząd pocztowy LONGYEARBYEN uruchomiony 18 maja 1926 nosi obecnie numer 9170.

Na stemplu renifer oraz szerokość geograficzna placówki - 78°12'N.

W okresie 1930 – 1933 poczta mieściła się w małym budynku w sąsiedztwie świątyni (pow. 5 - 6 m²). Był to najmniejszy urząd pocztowy na Świecie. W 1934 została przeniesiona do większego budynku *Ahlmannkåken*, który zajmowała przez okres jednego roku.

Dom ten przeniesiony z Nordaustlandet, zbudował w 1931 szwedzki glaciolog prof. Ahlmann. W 1935 pocztę ponownie przeniesiono do innego budynku w którym funkcjonowała do ewakuacji w 1941. Budynek ten został spalony przez Niemców w 1943. Po wojnie od 1946 poczta zajmowała pomieszczenie w biurowym budynku Gubernatora, a później wielokrotnie wędrowała z miejsca na miejsce. W 1948 została przeniesiona do osiedla Sverdrupbyen, w górnej części doliny Longyeardalen, a w 1951 zajęła pomieszczenie w nowo wybudowanym *Forsamlingshuset*. 14 maja 1983 nastąpiła kolejna przeprowadzka do centralnej części osiedla – *Lia*. Piętrowy budynek o powierzchni 1160 m² zaprojektował architekt Øyvind Maurstad, a zbudowany został przez firmę *Selmer A/S*. Poczta dysponuje obecnie 280 m² powierzchni i garażami, zatrudnia kilku pracowników i obsługuje mieszkańców oraz coraz liczniej napływających turystów. W drugiej połowie budynku mieści się *Sparebank Nord-Norge*, zajmujący 400 m². Na pierwszym piętrze budynku znajduje się redakcja miejscowego tygodnika *Svalbardposten*. W 1997 poczta w Longyearbyen obchodziła uroczyste 100 urodziny.

1 października 1918, w osiedlu górniczym nad Kongsfjorden, noszącym w tym czasie nazwę Kings Bay, uruchomiono placówkę pocztową KINGS BAY. Poczta ta, pierwotnie związana

była z powstałym w 1917 osiedlem i obsługiwała głównie pracowników kompanii górniczej *Kings Bay Kullkompani*. W 1926

zmieniono nazwę osiedla na Ny-Ålesund. Działalność wydobywczą w Kings Bay podjęto w roku 1917, a ostatnia kopalnia w Ny-Ålesund została zamknięta w 1963 po eksplozji w której zginęło 21 górników. Obecnie jest to osiedle zamieszkałe przez kilkudziesięciu pracowników (ok. 30 w zimie do 100 w lecie), głównie naukowców działającej tu stacji naukowej Norsk Polarinstutt i zagranicznych stacji naukowych, pracowników stacji meteorologicznej oraz obsługi hotelu i lokalnego lotniska. Ny-Ålesund jest jedną z najdalej na północ wysuniętych osad Świata, zamieszkałych przez Europejczyków (Thule na Grenlandii – 76°N).

Numer Poczty w NY-ÅLESUND - 9173. Na stemplu szerokość geograficzna osady 78°55'N i foka. Jest to najdalej na północ wysunięta placówka pocztowa. Funkcjonuje w sezonie letnim od czerwca do sierpnia, zaspakajając potrzeby mieszkańców i gości.

6 czerwca 1946 Poczta Norweska we współpracy z kompanią *Store Norske Spitsbergen Kullkompani* uruchomiła agencję pocztową w osiedlu górniczym Sveagruva. Na pieczęci nazwa agencji SVEAGRUVA, numer poczty – 9175, szerokość geograficzna 77°54'N i wół pizmowy. W okresie od sierpnia 1950 do lipca 1972 agencja nie funkcjonowała.

Osiedle górnicze Sveagruva (77°54'N - 16°30'E) nad zatoką Braganzavågen, w głębi Van Mijenfjorden powstało w 1917 założone przez szwedzką kompanię węglową *Svenska Stenkolsaktiebolaget Spitsbergen*. Szwedzkie kopalnie były czynne w latach 1917 - 1925. Podczas Międzynarodowego Roku Polarnego 1932 - 34, funkcjonowała tu szwedzka stacja aerologiczna i magnetyczna. W 1934 pola węglowe zostały odkupione przez norweską kompanię *Store Norske Spitsbergen Kullkompani A/S*. W 1944 osiedle zostało całkowicie spalone po ataku niemieckiej łodzi podwodnej. Po zakończeniu wojny osiedle odbudowano i podjęto wydobycie węgla, które z kilkuletnią przerwą prowadzone jest do dzisiaj. W 2000 r. podjęto eksploatację ogromnego pola węglowego zwanego *Sentralfeltet*, w nowej kopalni Svea-Nord, oddalonej od portu ok. 15 km. Zapasy węgla oceniane są tu na ok. 75 mln. ton, a roczna produkcja wynosi ok. 1,2 mln. ton. Obecnie w Sveagruva nie ma stałych mieszkańców, a personel kopalni i obsługi na tygodniowe okresy pracy dociera z Longyearbyen samolotem, a w zimie skuterami.

Placówka pocztowa przy radiostacji Isfjord-Radio została uruchomiona 1 czerwca 1965. Poczta obsługiwała niewielkie osiedle zamieszkałe przez pracowników radiostacji i stacji

meteorologicznej oraz turystów. Nazwa placówki ISFJORD-RADIO od 1 stycznia 1983 została zastąpiona nazwą ISFJORD PÅ SVALBARD. Na pieczęci numer poczty 9172, szerokość geograficzna 78°04'N i niedźwiedź polarny. Z dniem 20 września 2002 placówka pocztowa została zlikwidowana.

Radiostacja Isfjord-Radio, na przylądku Kapp-Linné, przy wejściu do Isfjorden została wybudowana i uruchomiona w 1933. W tym samym czasie i miejscu oddano do użytku latarnię morską, a rok później uruchomiono stację meteorologiczną.

Pierwsza placówka pocztowa ØSTERVÅG w osiedlu górniczym na wyspie Bjørnøya (Wyspa Niedźwiedzia), uruchomiona została 20 lipca 1918 i funkcjonowała do 1925. 1 grudnia 1972 uruchomiono agencję pocztową BJØRNØYA - 9176 przy działającej tu radiostacji i stacji meteorologicznej. Na pieczęci wprowadzonej od 1 sierpnia 1973, współrzędne geograficzne placówki 74°30'N i ptak - nurzyk. Poczta obsługiwała kilkuosobowy zespół pracowników radiostacji i stacji meteorologicznej oraz sporadycznie docierających tu żeglarzy. Z dniem 20 września 2002 została zlikwidowana.

Bjørnøya (74°20' - 74°30'N i 18°40' - 19°17'E) wyspa na Morzu Grenlandzkim, pomiędzy Półwyspem Skandynawskim a wyspą Spitsbergen, jest najdalej na południe wysuniętą wyspą Svalbardu. Wyspa ma 178 km² powierzchni. Południowa część jest górzysta, wzniesienia 350-530 m; północna niska 30-50 m. Brzegi wyspy są strome, klifowe. Na Bjørnøya nie ma lodowców. Ok. 10% wyspy pokrywają jeziora, których jest ponad 700. Wyspa w przeszłości była terenem polowań na morsy i niedźwiedzie. Obecnie jest parkiem narodowym i ptasim rezerwatem. Na początku XX wieku na wyspie odkryto pokłady węgla. W 1916 powstało tu osiedle górnicze i kopalnie. Węgiel wydobywano do roku 1925. W tamtym okresie osiedle miało ok. 250 mieszkańców. Na północnym wybrzeżu, nad zatoką Hervighamna znajdują się obecne zabudowania radiostacji Bjørnøya-Radio i stacji meteorologicznej. Przebywa tu stale kilkunastoosobowy personel radiostacji i stacji meteorologicznej, wymieniany co pół roku. W 1932/33

zorganizowana została Polska Wyprawa na Bjørnøya. Przez kilkanaście miesięcy pracowało na wyspie trzech Polaków, Cz. Centkiewicz, St. Siedlecki i A. Łysakowski.

13 czerwca 1986 na wyspie Hopen przy działającej tu stacji meteorologicznej i radiostacji Poczta Norweska uruchomiła kolejną placówkę pocztową HOPEN – 9174. Na stemplu pocztowym szerokość geograficzna 76°30'N i mors. Była najdalej na wschód wysuniętą agencją pocztową Svalbardu. Obsługiwała personel i docierających tu czasem, nielicznych żeglarzy. Z dniem 20 września 2002 placówka pocztowa została zlikwidowana.

Hopen jest niewielką (47 km²), odosobnioną wyspą na Morzu Barentsa, w odległości ok. 115 Mm na wschód od wyspy Spitsbergen. Hopen ma 37 km długości i 0.5 do 2.5 km szerokości. Krajobraz wyspy jest wyżynny. Hopen jest trudno dostępna z uwagi na urwiste brzegi, brak naturalnych portów, częste sztormy i dryfujące lody. W okresie od listopada - grudnia do czerwca - lipca, wyspa na ogół zamknięta jest w lodach. W czasie II Wojny Światowej w Husdalen działała przez pewien czas niemiecka stacja meteorologiczna. Po wojnie w tym miejscu uruchomiona została norweska stacja meteorologiczna i radiostacja. Stała, czteroosobowa załoga stacji wymieniana jest co pół roku. Wymiana załogi, zaopatrzenie, dostarczanie poczty odbywa się przy pomocy śmigłowców i drogą morską.

1 lutego 1990 w Stacji Polarnej Polskiej Akademii Nauk nad f. Hornsund, odbyło się uroczyste otwarcie norweskiej placówki pocztowej o ograniczonym zakresie usług (Brevhus)

HORNSUND - 9177. Otwarcia dokonał przedstawiciel Poczty Norweskiej w Longyearbyen Finn Pedersen, a z ramienia Polskiej Stacji Polarnej kierownik XII Wyprawy PAN 1989/90 Krzysztof Makowski. W uroczystości uczestniczył urzędnik z biura Gubernatora Svalbardu - Alf Konradsen oraz ekipa XII Wyprawy. Pierwszym „poczmistrzem” został radiooperator XII Wyprawy Stanisław Brykczyński. Była to pierwsza placówka pocztowa na Svalbardzie obsługiwana przez cudzoziemców. Na pieczęci szerokość geograficzna Stacji 77° 00'N i alczyk, ptak który tysiącami par zasiedla zbocza pobliskich wzniesień Fuglberget i Ariekammen. Z usług tej placówki korzystali uczestnicy wypraw oraz coraz liczniejsza rzesza turystów

odwiedzających Stację. Decyzją władz Poczty Norweskiej 20 września 2002 agencja pocztowa w Polskiej Stacji Polarnej została zlikwidowana.

3 kwietnia 1990 została uruchomiona agencja pocztowa BARENTSBURG - 9178, w rosyjsko-ukraińskim osiedlu górniczym o tej nazwie. Poczta obsługuje mieszkańców osiedla i turystów. Personel agencji to Rosjanie i Ukraińcy. Na pieczęci szerokość geograficzna 78⁰03'N i pardwa, jedyny ptasi rezydent na wyspie.

Barentsburg (78⁰N-14°E), swoją nazwę zawdzięcza holenderskiemu żeglarzowi, odkrywcy archipelagu. Willem Barents w 1596 dotarł do północnych krańców nieznanego wówczas lądu, któremu z racji wysokogórskiej scenerii nadał nazwę Spitsbergen. Osiedle zlokalizowane jest w środkowej części wyspy Spitsbergen, po południowej stronie fiordu Isfjorden. Po odkryciu pokładów węgla w tym rejonie, tereny węglonośne należały kolejno do kompanii norweskiej, amerykańskiej, rosyjskiej i holenderskiej. Pierwsze budynki mieszkalne wybudowała w 1912 kompania norweska. W 1932 własność holenderską nabyło radzieckie przedsiębiorstwo *Arktikugol*. Do niedawna Barentsburg był największym osiedlem Svalbardu, liczącym ok. 1 400 mieszkańców, górników, pracowników obsługi, pracowników naukowych i ich rodzin. Domy w Barentsburgu są piętrowe, starsze drewniane, nowsze betonowe. Jest dom kultury, sala teatralna, sportowa, boisko, pomnik Lenina. Funkcjonowały szkoła i przedszkole. W ostatnich latach zbudowano niewielką cerkiew. Elektrownia jest opalana miejscowym węglem. Na brzegu fiordu znajduje się port morski z urządzeniami do załadunku węgla na statki. W odległości ok. 4 km od centrum znajduje się lądowisko dla śmigłowców. Mieszczą się tu także filie instytutów naukowych zajmujących się tematyką arktyczną i stacja meteorologiczna. Od kilku lat z przyczyn ekonomicznych działalność wydobywczą została ograniczona, ograniczeniu uległa działalność naukowa, odesłano rodziny górników, zlikwidowano szkołę i przedszkole. Obecnie Barentsburgu liczy ok. 900 mieszkańców, Rosjan i Ukraińców, górników oraz pracowników kopalni i obsługi.

4 kwietnia 1990 uruchomiono agencję pocztową PYRAMIDEN – 9179, w rosyjsko-ukraińskim osiedlu górniczym o tej nazwie. Poczta obsługiwała mieszkańców osiedla i turystów. Na pieczęci szerokość geograficzna 78⁰39'N i bielucha - wal biały, dość licznie

występujący w wodach otaczających wyspę Spitsbergen. Nie funkcjonująca od 1998 placówka pocztowa w Pyramiden została formalnie zlikwidowana 20 września 2002.

Pyramiden ($78^{\circ}40'N$ - $16^{\circ}00'E$) drugie pod względem wielkości rosyjskie osiedle górnicze Svalbardu. Osada położona w głębi wyspy Spitsbergen, nad Billefjorden, na brzegu zatoki Mimerbukta. W sąsiedztwie wznosi się wysoka góra Pyramiden (935 m), od której nazwę wzięło osiedle. W 1921 Rosjanie nabyli tereny węglonośne od kompanii szwedzkiej. W osiedlu, podobnie jak w Barentsburgu, piętrowe, betonowe domy. Na brzegu zatoki port i urządzenia do załadunku węgla na statki. Do niedawna osiedle liczyło 650 mieszkańców, górników i ich rodzin. W roku 1998 zakończono nagle działalność wydobywczą, mieszkańców ewakuowano i od tego czasu osiedle pozostaje opuszczone.